

evangeliuma. Drámáinak a hősei ingadozásuk, gyarlóságuk folytán félbemaradt egzisztenciák, akik rendszeren meg is buknak, vagy pedig a megalkuvás szelleme győz rajtuk.

Individualizmusa Ibsent az anarchizmus felé vezeti. Szerinte az állam az egyéniség átka. A zsidóság csak azért őrizte meg egyéniségét, mert nem vesződött az állammal. Gyűlöli a politikai pártoskodást, mely csak számokat ismer, de egyéniséget nem hagy. Fontosságot tulajdonít végül Ibsen a nő felszabadításának is; azt követeli, hogy a nőt is egyéniség számba vegyék. Az utolsó szakaszban tévedésbe esik Münz, midőn azt állítja, hogy Ibsen optimista és hogy ú. n. pesszimizmusa csak a multra és jelenre vonatkozik, nem pedig a jövőre, mert Ibsen írói fejlődésrajza félreérthetetlenül arról tanuskodik, hogy a költő élete vége felé mind sötétebb színben lát mindent. (Pl. Ha mi holtak fölbredünk.)

Annyi azonban kétségtelen, hogy ha Ibsen nagyobb volt is a negatív rombolásban, mint a pozitív eszmények felállításában, korszakalkotó műveivel, melyekkel a modern társadalom fekélyeit könyörtelenül feltárta és ezzel komoly magunkbaszállásra intett, a maga részéről hozzájárult egy szebb, boldogabb jövő megteremtéséhez.

Dr. Szelényi Ödön.

*

Otto Ernst: Des Kindes Freiheit und Freude. Leipzig, 1907. 50 lap.

Szívesen élünk az alkalommal, hogy e kis mű révén a német írói gárda egyik legrokonszenvesebb tagját mutassuk be, aki mintegy szépirodalmi szószólója korunk pædagogiai reform-törekvéseinek. A «*Flachsmann als Erzieher*» és «*Asmus Semper*» című regényei fényesen bizonyítják, hogy szerzőjük mily kitűnően ismeri a gyermek lelkét, a nevelő munkásság jelentőségét, a tanító egyéniségének fontosságát, a mechanikus tanítás káros hatásait. A gyermeki lélek szeretete íratta meg vele az előttem fekvő kedves, eleven cikkét is. Azt találja, hogy a mai nevelés sokféle szabályával, intézkedésével, felügyeletével, tapintatlan beavatkozásával erőszakot követ el a gyermek fejlődő lelki világán. Iskoláink az egyformásítás elvén épültek fel. Igaz, hogy bizonyos quantumot mindnyájunknak kell tanulni, de a cél már nem lehet ugyanaz mindenkire nézve, nem lehet az összes növendékektől az összes tárgyakban egyforma eredményt követelni. Mindig szem előtt kell tartani a gyermek boldogságát. Életörömét kell felkelteni és ébrentartani megfelelő játék, kellő szabad mozgás, a munka okszerű változtatása által. Ma túlságosan sok a házimunka, pedig elsőrendű követelmény, hogy az iskola a maga feladatát saját falain belül oldja meg. A holt ismeretek tömeges felhalmozása még nem azonos az általános

műveltséggel. «Ki a szabadba!» — ez legyen a pædagogiai reform jel-szava. Nevelésünk jövője a szabadban és a szabadságban, az önálló szemlélésben és munkásságban rejlik.

Dr. Szelényi Ödön.

*

Kísérleti vezérkönyv a természettan elemi tanításához. Irta Stomfai Tóth Kálmán.

Jó vezérkönyvet írni a nehéz problémák közül való. Nem elegendő hozzá a megfelelő szakismeret, a tanítás terén szerzett pædagogiai és didaktikai gyakorlat, de még többrendbéli kedvező dispoziációt is megkíván az íróban. Ezen különféle dispoziciók között legkívánatosabb, hogy az író stílusa világos, érthető és szabatos legyen.

St. Tóth Kálmán vezérkönyvében örvendetes mértékben egyesít többet ezen kívánalmak közül.

Tárgyismerete teljesen megüti a kellő mértéket. Tizenöt évi gyakorlat megtanította szerzőt arra, hogyan és miáltal lehet a gyermek érdeklődését fölkelteni s így módjában van helyes útbaigazítást adni a fiatal tanítónak arra nézve, miképen vezesse be a tárgyat vagy fizikai tüneményt, melyet ismertetni akar, hogy az a gyermek tapasztalati köréből a gyermek tudatos ismeretének világába lépjen.

«Vezérkönyv» rendeltetésének teljes mértékben megfelel Tóth Kálmán könyve, mert oly részletességgel és emellett precizitással írja le a tanító által megejtendő kísérleteket, hogy a kísérletezésben kevésbé jártas fiatal tanító e könyv nyomán maga is jártasságot szerezhethet az experimentálásban.

Különös dicséretet érdemel szerző tárgyának gyakorlati irányú földolgozásával s hogy fiatal tanító társait arra vezérli, hogy kiváló gondot fordítsanak a tanításnak gyakorlati céljára és azon ismeretek átadására helyezzenek fősúlyt, melyek a gyakorlati élet szempontjából legfontosabbak.

A «vezérkönyv» — úgy vélem — tágabb ismeretkört ölel föl, mint az elemi iskola V. és VI. osztályában tanítani lehet; de ezt nem rónám föl különös hibául a könyvnek, mert nem tanuló számára, de tanító számára készült; ez pedig szabadon választhat és azt, mi ezen gyermekek értelmi fokát — az ő nézete szerint — talán túlhaladja, mellőzheti.

Van itt-ott némi téves mondás; ezt azonban kevésbé a helyes tárgyismeret hiányának, mint inkább a kifejezés és fogalmazás in-korrekttségének lehet betudni.

A 147. lapon olvassuk: «Ki kell emelnünk továbbá azt is,